



Sygn. akt V KK 539/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Piotr Mirek

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **A. M.**,

w przedmiocie stwierdzenia zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w dniu 23 czerwca 2021 r.

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść osoby
lustrowanej

od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt II AKa [...],

utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w W.

z dnia 16 września 2019 r., sygn. akt III K [...],

**uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. orzeczeniem z dnia 16 września 2019 r., sygn. akt III K [...], na podstawie art. 21a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (t.j. Dz.U.2020.2141, ustawa lustracyjna) stwierdził, iż złożone przez A. M. oświadczenie lustracyjne jest zgodne z prawdą. W przedmiotowym oświadczeniu zaprzeczył on swej służbie i pracy w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy lustracyjnej oraz współpracy z tymi organami.

W uzasadnieniu orzeczenia Sąd ustalił przebieg służby lustrowanego przyjmując, że pełnił on służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w W. od dnia 16 maja 1985 roku do dnia 31 lipca 1990 roku. Nie zgodził się jednak z przyjętą w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 roku (*sygn. akt III UZP 8/15, OSNP 2016/4/47, LEX nr 1808197*) wykładnią, której treść - w jego ocenie - nie może stanowić samoistnej, wiążącej podstawy do uznania, że lustrowany A. M. pełnił służbę w organie bezpieczeństwa państwa, ponieważ została ona wydana na kanwie ustawy z dnia 18 lutego 1994 roku o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin w jej ówczesnym brzmieniu (t. j. Dz. U. z 2013 roku, poz. 667 ze zm.; ustawa zaopatrzeniowa).

Apelację od powyższego orzeczenia złożył prokurator Oddziałowego Biura Lustracyjnego IPN w W., podnosząc zarzut rażącej obrazę przepisów prawa materialnego – art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej oraz mającą wpływ na treść orzeczenia obrazę przepisów postępowania, to jest art. 7, art. 410 i art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k., w następstwie błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mającego wpływ na jego treść. Podnosząc powyższe zarzuty prokurator wniósł o uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny w [...] orzeczeniem z dnia 20 grudnia 2019 r., sygn. akt II AKa [...], utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego.

Orzeczenie Sądu drugiej instancji zostało zaskarżone w całości przez Prokuratora Generalnego, na niekorzyść lustrowanego. We wniesionej kasacji sformułował on zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia przepisu prawa materialnego, to jest art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej w związku z art. 129 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz.U. nr 30 poz. 180 ze zm.), w związku z przepisami zarządzenia nr 043/90 z dnia 10 maja 1990 roku w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa, w szczególności z § 6 tego zarządzenia, polegającego na tym, iż Sąd Apelacyjny w [...] orzekając o utrzymaniu w mocy orzeczenia Sądu Okręgowego w W. z dnia 16 września 2019 roku o sygnaturze III K [...], stwierdzającego, że lustrowany A. M. złożył zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, nie zastosował wymienionych przepisów w następstwie przyjęcia błędnego poglądu prawnego uznając, że osoba będąca w okresie od dnia 16 maja 1985 roku do dnia 31 lipca 1990 roku funkcjonariuszem Wydziału Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w W. nie pełniła służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu wyżej przywołanych przepisów ustawy lustracyjnej, co nastąpiło w wyniku przeprowadzenia ich nieprawidłowej wykładni, opartej na niewłaściwej identyfikacji cech decydujących o uznaniu tej jednostki za organ bezpieczeństwa państwa oraz będącego jej następstwem nieuprawnionego zastosowania wykładni funkcjonalnej, dokonanej przez odwołanie się do preambuły ustawy lustracyjnej, wyrażające się w stwierdzeniu, że służba we wskazanej jednostce i we wskazanym okresie nie godziła w wartości będące podstawą ustawy lustracyjnej, ponieważ nie polegała na zwalczaniu opozycji demokratycznej, związków zawodowych, stowarzyszeń, kościołów i związków wyznaniowych, łamaniu prawa do wolności słowa i zgromadzeń, gwałceniu prawa do życia, wolności własności i bezpieczeństwa obywateli, ani też nie uchybiała funkcji ustawy lustracyjnej, polegającej na zapewnieniu obsady stanowisk i zawodów wymagających zaufania publicznego przez osoby, które dają gwarancje uczciwości, szlachetności, poczucia odpowiedzialności, odwagi i prawości, podczas gdy prawidłowa wykładnia i

kwalifikacja prawna przyjęta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 roku o sygnaturze III UZP 8/15, jednoznacznie wskazuje, że jednostka w której pełnił służbę lustrowany była organem bezpieczeństwa państwa zgodnie z definicją zawartą w ustawie lustracyjnej.

Na podstawie tak sformułowanego zarzutu autor kasacji wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w drugiej instancji Sądowi Apelacyjnemu w [...].

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, co uprawniało do jej rozpoznania na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. Trafnie bowiem Prokurator Generalny wskazał na obrazę prawa materialnego, która doprowadziła Sąd odwoławczy do uznania stanowiska Sądu *meriti*, że lustrowany – będący w okresie od 16 maja 1985 roku do dnia 31 lipca 1990 r. funkcjonariuszem Wydziału Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w W., nie pełnił służby w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej.

O ile po wydaniu przez Sąd Najwyższy uchwały z dnia 14 października 2015 r., sygn. akt III UZP 8/15, zagadnienie wywoływało jeszcze kontrowersje i prowadziło do wydawania judykatów odmiennej treści, z uwagi na to, że w powołanej uchwale Sąd Najwyższy rozstrzygał wątpliwości co do wykładni prawa nie na potrzeby postępowania lustracyjnego, lecz ustawy zaopatrzeniowej, o tyle obecnie problem zakwalifikowania funkcjonariuszy wydziałów łączności wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych do organów bezpieczeństwa PRL został gruntownie przeanalizowany i rozwiązany w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2021 r., sygn. akt I KZP 12/20. Wyrażono w niej stanowisko, zgodnie z którym: „osoba, która pełniła w latach 1984-1990 służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych i która na podstawie art. 149 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz. 179) z chwilą rozwiązania Milicji Obywatelskiej stała się policjantem, jest osobą, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2020 r., poz. 306)”.

Aprobując powyższe zapatrywanie prawne i odsyłając do argumentacji Sądu Najwyższego wyrażonej z uzasadnieniu cytowanej uchwały, należy stwierdzić, że w rozpoznawanej sprawie Sąd odwoławczy, rozpoznając apelację prokuratora dopuścił się obrazy prawa materialnego – art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy lustracyjnej, w konsekwencji utrzymując w mocy orzeczenie Sądu *meriti*, wydane z obrazą wskazanych przepisów ustawy lustracyjnej. Konieczne stało się zatem uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, który przy ponownym rozpoznaniu sprawy będzie miał na uwadze treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2021 r., sygn. akt I KZP 12/20, w tym także drugą z wyrażonych w niej tez, zgodnie z którą: „błąd osoby lustrowanej, co do charakteru służby pełnionej w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych, w realiach konkretnej sprawy, może zostać uznany za usprawiedliwiony i wykluczyć odpowiedzialność za złożenie nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego”. Sąd pierwszej instancji wskazał bowiem (jednak bez szerszego uzasadnienia swojego stanowiska w tym zakresie), że A. M. nie można przypisać świadomości tego, iż Wydział Łączności może być usytuowany w pionie Służby Bezpieczeństwa, a tym samym może być on traktowany jako funkcjonariusz SB (s. 15 uzasadnienia wyroku *Sądu a quo*). W apelacji wniesionej na niekorzyść osoby lustrowanej podniesiono natomiast, że Sąd Okręgowy w swoim orzeczeniu wskazał na szereg pozaustawowych kryteriów ustalania przynależności do jednostek SB, w tym świadomości funkcjonariusza. To zaś zagadnienie Sąd Apelacyjny w swoich rozważaniach pominął. Nie sposób więc nie przyznać racji Prokuratorowi Generalnemu, który we wniesionej kasacji wskazuje również na to, że nawet w przypadku przyjęcia ewentualnego działania osoby lustrowanej w usprawiedliwionym błędzie, która złożyła subiektywnie prawdziwe, ale obiektywnie nieprawdziwe oświadczenie lustracyjne, konsekwencją takiego stanu rzeczy powinno być umorzenie postępowania, a nie wydanie orzeczenia stwierdzającego, że ta osoba złożyła zgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne. Wobec zaprezentowanego zapatrywania prawnego, odmiennego od tego, przyjętego przez sądy orzekające w sprawie, jako doniosłą jawi się kwestia występowania wspomnianego błędu, albowiem – nie przesądzając oczywiście na

tym etapie postępowania treści ostatecznego rozstrzygnięcia - może ona skutkować wyłączeniem odpowiedzialności na poziomie winy i umorzeniem postępowania lustracyjnego (*zob. postanowienie 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2006 r., I KZP 20/06, OSNKW 2006/10/89, LEX nr 196396*).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.